

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas de iure simtgadē

Publicēts: 26.01.2021.

[Egils Levits](#)

[Ārlietas](#)

Ekselences!

Dāmas un kungji!

Dārgie tautieši!

Latvijai piederīgie un Latvijas draugi!

I

Šovakar plkst. 18.00 visā Latvijā skanēs baznīcu zvani, godinot tieši pirms gadsimta Sabiedroto lielvalstu Parīzē pieņemto lēmumu par Latvijas starptautisko atzīšanu *de iure*. Šī ziņa sasniedza Rīgu tikai nākamajā dienā, kad jau bija kļuvis zināms arī par līdzīgu Somijas lēmumu.

Ar starptautisko atzīšanu *de iure* noslēdzās Latvijas valsts dibināšanas un nostiprināšanas process, kura simtgadi mēs esam plaši svinējuši.

Tas sākās 1917. gada 2. decembrī, kad Latvijas Pagaidu Nacionālā padome pasludināja apvienoto Latviju par jaunu, autonomu valstisku vienību. Konstitucionālā līmenī Latvija kā neatkarīga valsts tika pasludināta gadu vēlāk – 1918. gada 18. novembrī. Tas ir mūsu valsts oficiālais dibināšanas datums. Gaidītā neatkarības pasludināšana notika, tikko tas kļuva iespējams, vienu nedēļu pēc I

Pasaules kara beigām.

Taču, kā bieži jaundibinātajām valstīm, arī Latvijai savu neatkarību nācās aizstāvēt ar ieročiem rokās. Divus gadus ilga Neatkarības karš, aizstāvot savu valsti pret Padomju Krieviju un citiem ienaidniekiem, prasīja daudz upuru. Pateicoties viņiem, mums šodien ir sava valsts. Pēc uzvaras Neatkarības karā 1920. gada 11. augustā tika noslēgts Miera līgums ar Padomju Krieviju, kurā tā uz mūžīgiem laikiem atzina Latvijas neatkarību.

Šajā laikā Latvijas tauta bija izcīnījusi savu valsti un vienlaikus, it īpaši grūtajos kara apstākļos, nostiprinājusi to kā neatkarīgu, demokrātisku, tiesisku republiku.

Pateicoties Latvijas Republikas dibinātājiem un Latvijas armijas uzvarai Neatkarības karā, kā arī noslēgtajam Miera līgumam ar Krieviju, diplomātijas frontē pavērās ceļš, izcīnīto Latvijas neatkarību finalizēt ar starptautisku *de iure* atzīšanu.

Ar to Latvija uz visiem laikiem ienāca pasaules valstu saimē kā pilntiesīgs un līdzvērtīgs starptautisko tiesību subjekts.

II

Tomēr šis lēmums par atzīšanu *de iure* nāca ilgi un grūti; tā panākšana prasīja neatlaidīgu un intensīvu darbu, un tā ceļā mēs iepazīnām lielvalstu pragmatismu un reālpolitiku.

Vēsturiskais 26. janvāra lēmums tika panākts pēc neatlaidīga toreizējā ārlietu ministra Zigfrīda Annas Meierovica un citu Latvijas diplomātu darba Parīzes Miera konferencē un citās Eiropas galvaspilsētās, it sevišķi Londonā.

III

Toreiz Latvijas tauta nepacietīgi gaidīja starptautisko atzīšanu *de iure* un saprata tās vēsturisko nozīmi. Arī pēc gadsimta mūsu izcilo meistarū Viļa Ridzenieka un Mārtiņa Lapiņa fotogrāfijās mēs varam sajūst to dienu prieku un patieso sajūsmu.

Jau nākamajā dienā, 27. janvārī, Rīgas ielās notika manifestācijas. Cilvēki dziedāja valsts himnu. Notika gājiens uz to valstu sūtniecībām, kas bija atzinušas Latviju *de iure*; tas noslēdzās tepat pie Rīgas pils.

Arī šodien – pēc gadsimta – pateicamies Francijai, Lielbritānijai, Itālijai, Beļģijai, Japānai, kā arī Somijai un Polijai, kas kā pirmās atzina Latviju *de iure*. Šīm valstīm drīz sekoja Vācija, Zviedrija, Norvēģija, Dānija un citas.

IV

Diemžēl pēc nepilniem diviem gadu desmitiem Latvijas neatkarību samina Padomju okupantu vara. Tā ilga tieši 50 gadu; ar trīs gadu pārtraukumu, kad to nomainīja nacistiskās Vācijas okupantu vara. Abas svešās okupācijas varas ir atstājušas dziļas rētas Latvijas zemē un cilvēkos. Tās joprojām nav pilnībā sadzijušas.

Taču mūsu valsts nekad nebeidza pastāvēt *de iure*. Tā visus okupācijas gadus palika starptautisko tiesību subjekts, jo liela daļa starptautiskās kopienas turpināja Latvija atzīt kā pastāvošu, bet uz laiku okupētu valsti.

Tas ir tāds pats statuss kā daudzām citām Eiropas valstīm, kuras tajā pašā laikā, kad Latvija, – tātad II Pasaules kara sākumā 1939.–1941. gadā – tika okupētas. Arī tās nekad nezaudēja savu valsts statusu.

Kamēr citu kara laikā okupēto valstu neatkarība, padzenot okupantus, tika atjaunota jau kara beigās 1944. vai 1945. gadā, tikmēr trim Baltijas valstīm okupācijas laiks ilga līdz pat 1990./1991. gadam.

V

Citas valsts prettiesiska okupācija ir ļoti smags starptautisks noziegums. Valstis, kas augsti vērtē starptautiskās tiesības, šādu pārkāpumu nedrīkst atzīt par legītimu. Baltijas valstu prettiesiskas okupācijas neatzīšanas politiku aizsāka ASV. Pavisam nesen apritēja 80 gadu kopš ASV valsts sekretāra pienākumu izpildītāja Samnera Velsa 1940. gada 23. jūlija deklarācijas par Latvijas un

citā Baltijas valstu okupācijas neatzišanu. Arī daudzas citas valstis – tostarp Francija, Lielbritānija, Vācija, Itālija, Beļģija, Kanāda, Japāna un daudzas citas – Baltijas valstu okupāciju neatzina.

Līdz ar to visus okupācijas gadus Latvija nepārtraukti pastāvēja kā *de iure* atzīta valsts, kā starptautisko tiesību subjekts. Arī starptautiski atzītais Latvijas diplomātiskais dienests turpināja darboties ārpus Latvijas visus 50 okupācijas gadus kā mūsu valsts nepārtrauktības zīme.

VI

Pateicoties igauņu, latviešu un lietuviešu tautu masveida nevardarbīgai pretestībai, padomju okupantu vara 1990./1991. gadā tika lauza un Baltijas valstu neatkarība atjaunota.

Baltiešu neatlaidīgā brīvības cīņa bija ļoti būtisks iemesls, kas dažus mēnešus vēlāk noveda pie visas Padomju Savienības sabrukuma. Tas nozīmēja jaunu politisko kārtību gan Eiropā, gan visā pasaulē. Tādējādi latvieši ir devuši savu vēsturisko pienesumu demokrātijas uzvarai pār diktatūru ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā un pasaulē.

VII

Šī vēsturiskā pieredze stiprina mūsu pārliecību par starptautisko tiesību izšķirošo nozīmi starptautiskajās attiecībās un par nepieciešamību starptautisko tiesību sistēmu balstīt taisnīguma un tiesību varas principos, par kuriem savulaik tik daudz iestājies jau Imanuēls Kants.

Tas, ka šāda starptautiska pārkāpuma neatzišana turpinās tik ilgi – vismaz 50 gadu, ir precedents, kas ir ļoti svarīgs arī mūsdienās, kad pasaulē un tepat Eiropā mēs varam redzēt analogus gadījumus, kad viena valsts prettiesiski okupē citas valsts teritorijas daļas.

Latvija un citas demokrātiskas valstis apliecina savu uzticību taisnīguma un tiesiskuma principiem, kas ietverti arī Apvienoto Nāciju hartā. Tie nozīmē vienādus spēles noteikumus visiem – gan lielām, gan vidējām, gan mazām valstīm, gan Jupiteram, gan Vērsim. Šo principu ievērošana ir miera saglabāšanas priekšnosacījums. Ukrainu un gruzīnu tautas uz mums var paļauties.

VIII

Dāmas un kungji!

Pirms 100 gadiem mūsu ārpolitikas galvenais uzdevums bija panākt mūsu valsts starptautisko atzīšanu. Pirms 30 gadiem mūsu ārpolitikas galvenais uzdevums bija atgriezt mūsu valsti starptautiskajā kopienā, Eiropas vērtību un kultūras lokā. Šie uzdevumi tika sekmīgi izpildīti.

Šodien mūsu ārpolitikas uzdevumi ir lielāki, plašāki, globālāki. Mūsu ārpolitiskās pamatnostādnes ir noteiktas 2014. gadā pieņemtajā Satversmes ievadā. Mēs apzināmies savu līdzvērtību starptautiskajā kopienā un aizstāvam savas intereses. Vienlaikus mums ir atbildība un pienākums veicināt vienotas Eiropas un pasaules ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību.

IX

Kā jau teicu, demokrātija bija Latvijas valsts dibināšanas pamatā. Tās pamatprincipi ir nostiprināti Satversmē, un mēs piederam pasaules demokrātisko valstu saimei.

Un tieši tādēļ demokrātijas problēmas, kas pēdējos gados pasaulē ir kļuvušas arvien asākas un ar kurām sastopas gandrīz visas demokrātiskās valstis, dara mūs bažīgus. Jo tās izaicina demokrātiju kā tādu, kā noteiktu sabiedrības modeli.

Gandrīz visas pasaules demokrātijas šodien sastopas gan ar kreiso, gan labējo populismu. Tas, it sevišķi pandēmijas ietekmē, draud pāraugt vispārējā demokrātijas nogurumā.

Savukārt Eiropas Savienībā aktuāla ir diskusija par demokrātijas un likuma varas savstarpējām attiecībām, par likuma varas izpratni.

Arvien vairāk uzmanības centrā nonāk sociālie tīkli kā cilvēku saziņas rīks, kas vienlaikus ir kļuvis par sabiedriskās domas un līdz ar to politikas ietekmēšanas instrumentu, kas ir viegli manipulējams. Tos var izmantot gan apzinātas dezinformācijas izplatīšanai, gan lai mērķtiecīgi no ārpuses iejauktos kādas valsts iekšējos demokrātiskajos procesos.

Arī tas, ka daži starptautiski monopolkoncerni sāk regulēt to, kas ievērojamā daļā no publiskās informācijas telpas ir atļauts un kas nav atļauts, kāda informācija ir pieejama un kāda nav, no demokrātijas viedokļa nav pieņemami.

Skaidrs, ka šeit nepieciešams sākt domāt par publisku regulējumu, it sevišķi Eiropas Savienības līmenī, kas efektīvi nodrošinātu vārda brīvību un digitālās telpas lietotāju atbildību un tiesības, tostarp tiesības netikt novērotam un izsekotam.

Šīm problēmām ir ne tikai nacionāla, bet arī starptautiska un Eiropas dimensija, un arī virkne risinājumu ir efektīvi tikai valstu kopdarbībā.

Tādēļ man šķiet simpātiska ASV prezidenta Baidena ideja par pasaules demokrātisko valstu līderu sanākumi ("Summit for democracy"). Tajā pašā virzienā norāda arī Apvienotās Karalistes Ministru prezidenta lēmums uz spēcīgāko Rietumu demokrātisko valstu forumu – G7 samitu – ielūgt vēl trīs demokrātiskas nācijas ar ievērojamu ekonomisku nozīmi – Austrāliju, Dienvidkoreju un Indiju. Es domāju, ka ir tikai pozitīvi redzamāk izcelt pasaules demokrātisko valstu kopienas.

Pats par sevi saprotams, ka visas demokrātiskās valstis, to konkrētās intereses – gan politiskās, gan ekonomiskās – ir ļoti atšķirīgas. Plurālisms ir demokrātijai raksturojošs lielums. Mēs redzam, ka arī izpratne par to, kas ir demokrātija, kur ir tās robežas, kļūst plurālistiskāka.

Tomēr, neraugoties uz visām atšķirībām, visas demokrātijas vieno tā pati pamatideja – ka tautas savas valsts vadību izvēlas brīvās vēlēšanās, ko nodrošina tiesiskuma principi. Mums ir jāatrod risinājumi, kā šo pamatideju konkrēti nodrošināt šodien – mūsdienu ģeopolitiskajā situācijā. Laikā, kad strauji saasinās globālās vides un klimata problēmas. Laikā, kad tehnoloģiskā attīstība ir nonākusi tik tāl, ka mums jādomā par politisko un tiesisko ietvaru, kas nodrošinātu, lai cilvēks valdītu pār tehnoloģijām, nevis tehnoloģijas pār cilvēku. Laikā, kad sabiedrības demokrātisko vērtību kopējā izpratne kļūst irdena un trausla.

Latvija ir gatava dot savu pienesumu šo visām demokrātijām kopējo jautājumu risināšanā.

X

Dāmas un kungi!

Šodien mēs atzīmējam to, ka pirms 100 gadiem Latvijas valsts tika starptautiski atzīta un mēs kļuvām par pilntiesīgu starptautiskās valstu kopienas locekli. Toreiz pasaule bija pavisam cita kā šodien. Toreiz mūsu izaicinājumi bija pavisam citi kā šodien.

Taču mūsu valsts ir tā pati. Mūsu nācija ir tā pati. Mēs kā latviešu nācija, kā Latvijas valsts, soļojot cauri laikam, pastāvīgi risinām tos uzdevumus, kurus mums uzdod pasaule un kurus mēs uzdodam pasaulei. Un, raugoties uz šo gadsimtu kopumā kā uz vienu veselumu, mēs ar lepnumu varam teikt – jā, šos uzdevumus paveicām godam. Un tā būs arī turpmāk. Arī pateicoties mūsu profesionālajiem, dedzīgajiem diplomātiem. Tādēļ šodien vēlos simboliski pasniegt plaketes ārlietu ministram Edgaram Rinkēvičam un visam Latvijas ārlietu dienestam, novērtējot viņu ieguldīto darbu un novēlot izturību un veiksmi Latvijas diplomātijas nākamajā simtgadē.

Paldies!

Rīgas pilī godinās Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas de iure simtgadi

Otrdien, 26. janvārī, aprit 100 gadu kopš Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas de iure. Valsts prezidenta kanceleja vēsturisko notikumu godinās ar vairākām aktivitātēm – svinīgu karogu...

25.01.2021. [Egils Levits](#) [Ārlietas](#)

Valsts prezidents Egils Levits un Ingrida Meierovica kundze noliek ziedus pie Zigfrīda Annas Meierovica pieminekļa Tukuma vecpilsētā

Valsts prezidents Egils Levits un Ingrida Meierovica kundze 25. janvārī nolika ziedus pie Zigfrīda Annas Meierovica pieminekļa Tukuma vecpilsētā, godinot Latvijas Republikas pirmā ārlietu ministra,...

25.01.2021. [Egils Levits](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-latvijas-republikas-starptautiskas-atzisanas-de-iure-simtgade>